

Nader onderzoek Teteringen

Onderzoek naar de aanwezigheid van de
steenuil en kerkuil

projectnummer 437986.100
definitief
24 januari 2020

Nader onderzoek Teteringen

Onderzoek naar de aanwezigheid van de steenuil en kerkuil

projectnummer 437986.100

definitief revisie 01
24 januari 2020

Auteurs

ing. J.N. Peereboom

Opdrachtgever

Gemeente Breda
Claudius Prinsenlaan 10
4811 DJ BREDA

datum vrijgave
24-01-2020

beschrijving revisie 01
definitief

goedkeuring
M.L. Braad

vrijgave
W.A. Matla

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Huidige situatie	1
2	Methode	2
3	Resultaten	4
3.1	Bureaustudie	4
3.2	Veldonderzoek	6
4	Toetsing Wet natuurbescherming	8
5	Conclusies en aanbevelingen	11
5.1	Conclusies	11
6	Bronnen	12

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Gemeente Breda overweegt om in een hoofdzakelijk agrarisch perceel in het noordwesten van het dorp Teteringen een woonwijk te realiseren. Het exacte voornemen staat nog niet vast, maar het is bij de gemeente bekend dat rondom het plangebied steenuil- en kerkuilpopulaties aanwezig zijn. Zodoende verlangt de gemeente alvast inzicht in de aanwezigheid van de kerkuil en steenuil in het plangebied. Het doel van het onderzoek is om te bepalen waar de steenuil en kerkuil broeden en of deze gebruik maken van het plangebied als functioneel leefgebied.

In ruimtelijke plannen is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten. Met andere woorden, in het ruimtelijke ordeningstraject dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is.

1.2 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen aan de noordwestelijke kant van Teteringen (gemeente Breda), ten westen van de Oosterhoutseweg. Het plangebied valt tussen de volgende wegen: Mortelweg, Heistraat, Bolderstraat en Hoeveneind. Het plangebied bestaat hoofdzakelijk uit agrarisch grasland. Het noordelijk deel van het plangebied is in gebruik als boomkwekerij. Aan de westelijke kant ligt op één locatie bebouwing binnen het plangebied. In de noordwestelijke kant is meer variatie aan bomen, struiken en andere vegetatie aanwezig, wat voor kleinschaligheid zorgt. Langs de noordelijke, oostelijke en westelijke rand zijn bomenrijen aanwezig. Aan de westelijke rand is het plangebied begrensd door bebouwing met bijbehorende percelen.

In Figuur 1.1 is een weergave van het plangebied weergegeven.

Figuur 1.1: Een weergave van het plangebied. Het voornemen betreft het Rood omlijnde gebied (Globespotter, 2018).

2 Methode

In het onderzoek zijn de richtlijnen van de kennisdocumenten van de Kerkuil (BIJ12, 2017a) en Steenuil (BIJ12, 2017b) aangehouden. De werkmethoden zijn als volgt:

Kerkuil

Bij nader onderzoek naar de kerkuil moet het functioneel leefgebied van de kerkuil worden vastgesteld. Hier moet met name worden gelet op de aanwezigheid van nestplaatsen en al bekende waarnemingen van de kerkuil. Het aantonen van territoria en nestplaatsen van de kerkuil kan door drie terreinbezoeken in de periode tussen begin februari tot en met half oktober de mogelijke nestlocaties te bekijken. Indien tijdens deze drie terreinbezoeken geen waarnemingen van de kerkuil worden gemaakt dan kan de aanwezigheid van een broedpaar worden uitgesloten.

Steenuil

Bij nader onderzoek naar de steenuil moet het functioneel leefgebied van de steenuil worden vastgesteld. Hier wordt met name gelet op de nestplaatsen en het functioneel leefgebied van de soort. Het aantonen van territoria en nestplaatsen van de steenuil kan op de volgende manieren worden vastgesteld:

- Het aantreffen van een nest;
- De waarneming van bezoek van een steenuil aan een waarschijnlijke nestplaats;
- De waarneming van transport van voedsel naar jongen of bedelende jongen in nestopening.

Het aantreffen van een nestplaats kan door middel van minimaal één terreinbezoek zoeken naar sporen die aanduiden op de aanwezigheid van de steenuil, zoals krijtsporen.

Het aantonen van de aan- of afwezigheid van de steenuil in het plangebied kan worden aangetoond door middel van drie terreinbezoeken in de periode tussen 1 februari en 30 april, waarbij er minimaal één maand tussen het eerste en het laatste bezoek moet zijn. Ten tijde van het terreinbezoek kan de (balts)roep van de steenuil worden afgespeeld. Indien aanwezig, zal de steenuil daarop reageren. Het optimale tijdstip voor het veldonderzoek is een halfuur na zonsondergang tot middernacht. Het is ook mogelijk om anderhalf uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst het terreinbezoek uit te voeren. Het mag niet regenen en er moet sprake zijn van een windkracht lager dan 4 Bft.

Er is gebruik gemaakt van de steenuilroep van de Vogels van Europa app. Een geluidsbox is toegepast om het geluid harder af te spelen. Alle waarnemingen zijn ter plekke op papier gemarkeerd. Omdat de kerkuil niet reageert op de roep van andere kerkuilen is het veldonderzoek hoofdzakelijk uitgevoerd naar sporen en zichtwaarnemingen.

Terreinbetreding

Er is voor het nader onderzoek geen toestemming verleend voor terreinbetreding, zodoende is het niet mogelijk geweest om in het plangebied te zoeken naar sporen die op mogelijke nestplaatsen van de kerkuil en steenuil duiden. Het plangebied is vanaf de openbare weg onderzocht.

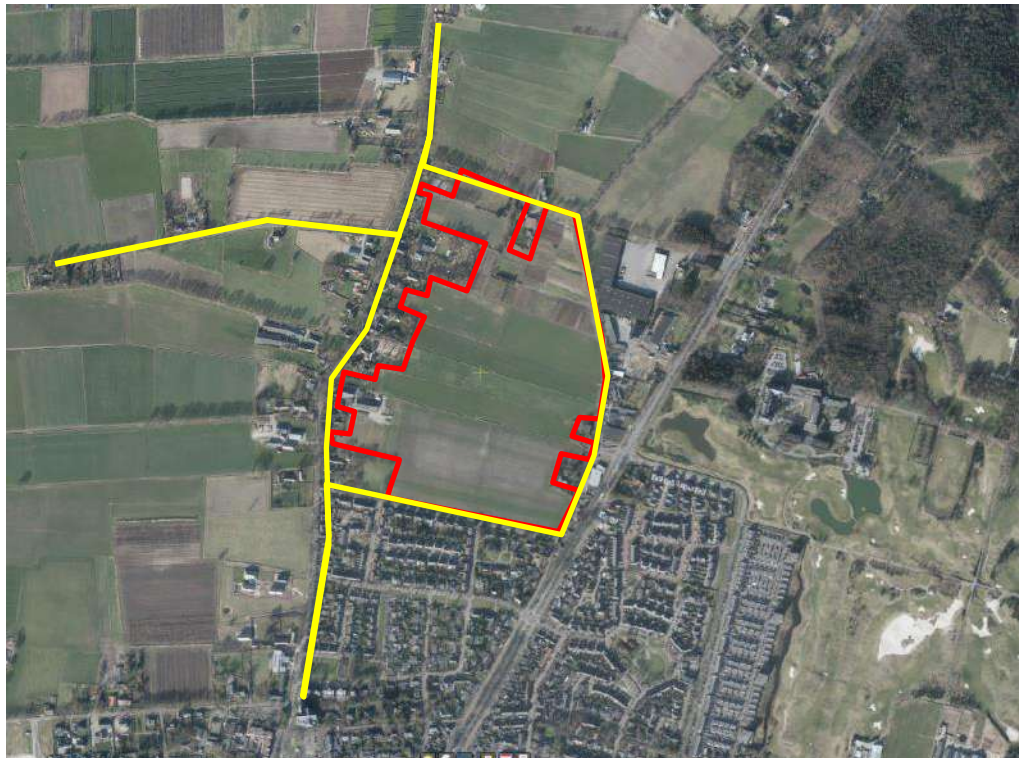
Een bureaustudie is uitgevoerd naar bestaande gegevens van lokaal aanwezige nestkasten en broedgevallen van de kerkuil en de steenuil in en rondom het plangebied. Hierbij zijn de gegevens van het NDFF gebruikt (2009-2019) en de gegevens van de West-Brabantse Vogelwerkgroep (2005-2018).

In Tabel 2.1 is een overzicht gegeven van de data van de veldonderzoeken en de omstandigheden waaronder deze plaats vonden.

Tabel 2.1: Overzicht data veldonderzoeken steenuil en kerkuil.

Datum	Tijd	Gem. temp.	Wind	Neerslag	Bewolking
15-02	06:00	3°C	1-2 Bft	Droog	Licht
21-03	19:30	10°C	1-2 Bft	Droog	Licht
26-04	21:00	6°C	3-4 Bft	Droog	Bewolkt

In Hoofdstuk 3 zijn alle waarnemingen gezamenlijk omschreven en weergegeven. In Figuur 2.1 is het gelopen traject weergegeven.

Figuur 2.1: Het plangebied en het gelopen traject. Het plangebied is weergegeven in de rode omranding, het gelopen traject is de gele markering.

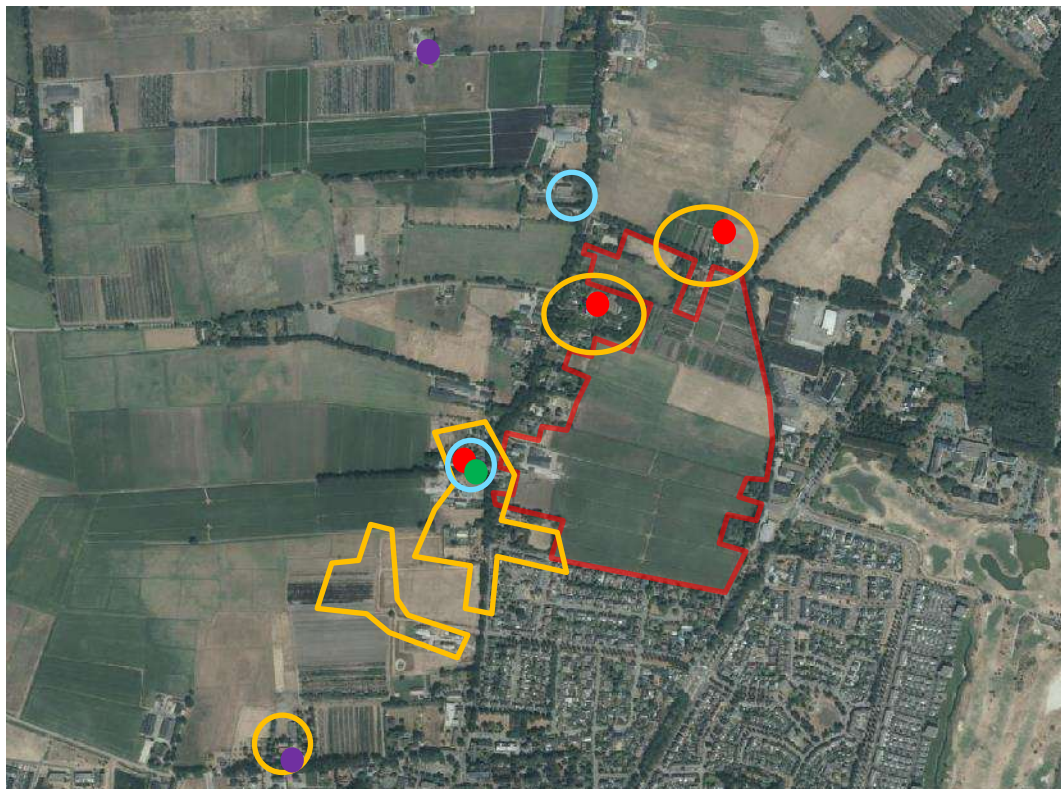
3 Resultaten

3.1 Bureaustudie

Kerkuil en Steenuil

Vanuit de gegevens van West-Brabantse Vogelwerkgroep zijn in en rondom het plangebied één nestkast van de kerkuil en vijf nestkasten van de steenuil bekend. Drie van de vijf nestplaatsen van de steenuil hadden in 2018 broedsucces, bij de nestplaats voor de kerkuil is voor het laatst in 2015 activiteit waargenomen. Het betrof activiteit in de nestkast maar geen broedgeval (zie Figuur 3.1 voor de locaties).

Vanuit de gegevens uit het NDFF (2009-2019) is op Hoeveneind 61, net noordwesten van het plangebied, de kerkuil roepend en met nest-indiceren gedrag waargenomen. Op deze locatie zijn ook krijtsoren in de opening van een boerderij aangetroffen (Figuur 3.2). De meest recente waarnemingen stammen uit mei 2016. Ten noorden van het plangebied is een van de steenuilnestkasten uit de database van de West-Brabantse Vogelwerkgroep waargenomen (Figuur 3.3). In Figuur 3.1 zijn de kernwaarnemingen (meerdere waarnemingen op een beperkte locatie) vanuit het NDFF weergegeven.

Figuur 3.1: Het plangebied (rood omlijnd) in verhouding tot de bekende nestkastlocaties van de kerkuil (groene stip, geen succesvol broedsel), steenuil (rode stip: nestkast met succesvol broedsel, paarse stip: nestkast zonder succesvol broedsel) en de kernwaarnemingen uit het NDFF van de kerkuil (lichtblauwe omlijningen) en de steenuil (oranje omlijningen).

Figuur 3.2: Krijtsporen (ontlasting) bij de opening van stal van Hoeveneind 61, buiten het plangebied.

Figuur 3.3: Een steenuilnestkast in de tuin van Bolderstraat 1, buiten het plangebied.

3.2 Veldonderzoek

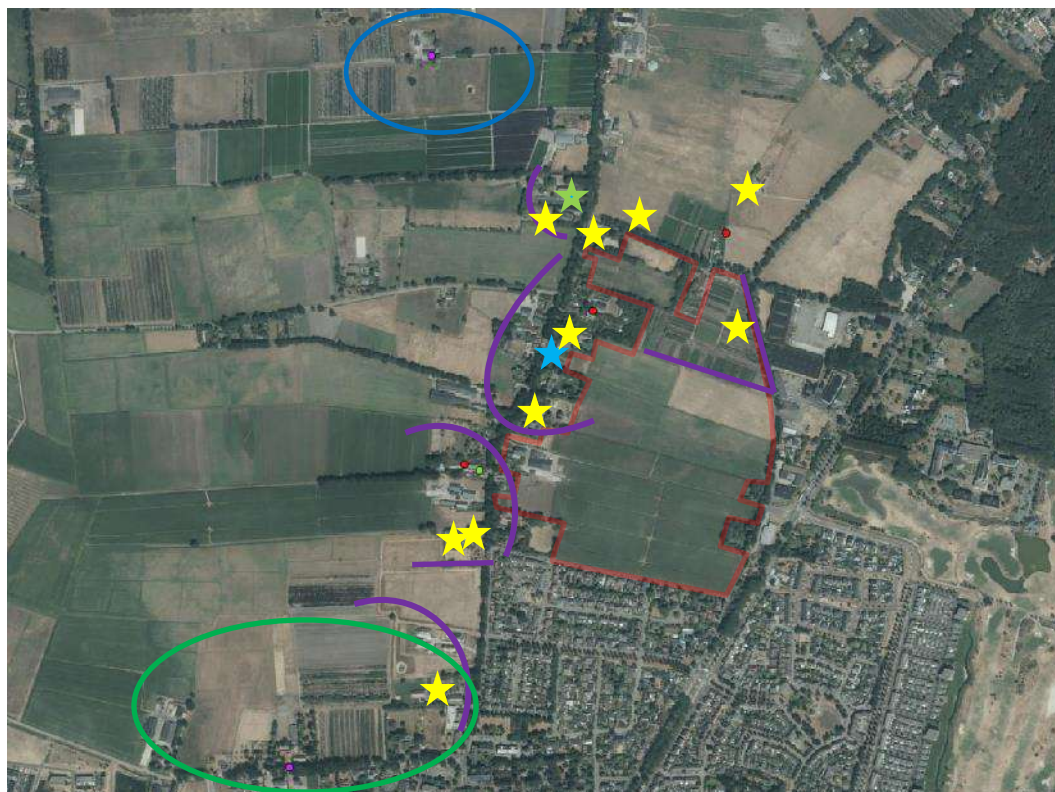
Kerkuil en Steenuil

Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden middels drie veldbezoeken in de periode februari – april 2019. Hieronder worden de bevindingen per veldbezoek beschreven (zie ook Figuur 3.4 op de volgende pagina).

15 februari: zes steenuil waarnemingen, waarvan drie roepend nabij de Groenstraat buiten het plangebied. Aan de rand van het plangebied aan de Hoeveneind zijn drie steenuilen waargenomen. Op één locatie zijn twee steenuilen tegelijkertijd waargenomen.

21 maart: vijf à zes steenuil waarnemingen, waarvan twee roepend nabij de Groenstraat buiten het plangebied. Het territorium van deze steenuilen lijkt te grenzen aan de bebouwing ten westen van de Steenbergen straat. In het zuidelijke deel van Hoeveneind, te Hoeveneind 21, lijkt het territorium van een andere steenuil te zijn tot aan de groene strook aan de zuidelijke rand van de bebouwing. Iets ten noorden van de bekende nestkast lijkt de grens van het territorium te liggen. Er is ook een steenuil bij de plantage aan de Bolderstraat waargenomen, in de buurt van een bekende nestkast. Ten noordwesten van het plangebied is in de buurt van de bekende nestkast aan de Blauwhoefsedreef ook een steenuil roepend waargenomen. De exacte locatie van dit individu is niet gevonden.

26 april: één steenuil roepend waargenomen ten noorden van het plangebied, aan de Heistraat. Een steenuil is ook roepend waargenomen in de hoek tussen de Hoeveneind en Bolderstraat, al betreft het waarschijnlijk hetzelfde individu. Ten zuidwesten van de nestkast in het noordelijke deel van Hoeveneind is ook een steenuil waargenomen. De steenuilen ten zuidwesten van het plangebied zijn niet waargenomen.

Legenda

Teken

Doorzichtige rode omranding

Gele sterren

Blauwe ster

Blauwe cirkel

Groene cirkel

Paarse belijning

Waarneming

Het plangebied.

Waargenomen steenuilen tijdens de veldonderzoeken (zowel roepend als op zicht).

Twee tegelijk waargenomen steenuilen op basis van zicht.

Waargenomen steenuil op basis van roep. De specifieke locatie van de waarneming is onzeker.

Meerdere waargenomen steenuilen op basis van roep, de specifieke locaties van de waarnemingen zijn onzeker.

Mogelijke begrenzing territoria van de steenuil.

Figuur 3.4: De resultaten van de drie veldonderzoeken.

Het staat vast dat het noordelijke deel van het plangebied functioneel leefgebied vormt voor zeker één territorium van de steenuil. Het voorliggende onderzoek heeft aangetoond dat in en rondom de plantage veel activiteiten van de steenuil plaatsvindt. De steenuil heeft hier onvoldoende mogelijkheden voor het uitwijken naar ander geschikt biotoop.

Terreinbetreding was niet mogelijk, hierdoor was het niet mogelijk om de westelijke en noordwestelijke rand, specifiek het terrein rondom de bebouwing, goed te inventariseren. Het is alleen mogelijk geweest om vanaf de openbare weg de steenuil door middel van geluid te lokken. Het is echter aannemelijk, op basis van de waarnemingen uit het onderzoek, dat de aanwezige bebouwing en bijbehorende tuinen onderdeel vormen van het territorium van de steenuil.

Vanwege het gebrek aan waarnemingen verder ten westen van het plangebied is er sprake van essentieel leefgebied aan de westelijke kant van het plangebied. Op basis van de inventarisatie zijn het oostelijke, zuidelijke en centrale deel van het plangebied ongeschikt biotoop voor de steenuil. Dit deel van het plangebied wordt grotendeels gekenmerkt door open, eentonig gebied met hoofdzakelijk grassen en weinig uitzichtpunten. Er is hier geen geschikt biotoop voor de steenuil aanwezig. Gebruik van dit deel van het plangebied door de steenuil is niet aangetoond in dit onderzoek.

Door het voornemen worden in de noordelijke, westelijke en noordwestelijke delen essentieel leefgebied voor de steenuil verwijderd. In dat geval is er sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming.

Om te voorkomen dat verbodsartikelen overtreden worden, dienen soortspecifieke maatregelen uitgevoerd te worden. Een voorbeeld van zo'n soort specifieke maatregel is het realiseren van geschikt biotoop voor de steenuilen, zoals weergegeven in het kennisdocument van de steenuil (BIJ12, 2017b). Zie Tekstkader 4.1 voor de maatregelen.

Tekstkader 4.1: Maatregelen functioneel leefgebied voor de steenuil.

Maatregelen ten behoeve van de steenuil

Blijvende aanwezigheid van de nieuwe gebieden, met een beheer en onderhoud gericht op de steenuil, is van belang. Aanleg van nieuw leefgebied in de vorm van een perceel of overhoekje is vaak gemakkelijker duurzaam te realiseren dan een perceelrand met aangepast beheer. Het bevoegd gezag kan aanvullende eisen stellen aan het bestendigen van beheer en onderhoud van deze nieuwe gebieden.

Mogelijke maatregelen zijn:

- Creëren van overhoeken;
- Creëren van kruidenzomen;
- Creëren van ruigten, bijvoorbeeld tussen een dubbele rij rasters;
- Creëren van struwelen;
- Creëren van takkenrillen, houtstapels, composthoppen en mesthoppen;
- Creëren van kortgrazige percelen, zoals schapen- en paardenweitjes;
- Creëren van hoogstamboomgaarden;
- Aanplanten van struiken en bomen die noten of vruchten dragen;
- Aanleggen van een poel of vijver met flauwe oevers;
- Aanleggen van een moestuin;
- Graan de winter laten overstaan;
- Zorgen voor voldoende dekkingsmogelijkheden door de aanplant van bijvoorbeeld (knot) boomsingels en struwelen en door het aanbrengen van takkenhoppen, takkenrillen, los gestapelde stenen of houtblokken;
- Zorgen voor voldoende zit- en uitkijkposten, bijvoorbeeld door het aanbrengen van paaltjes;
- Zorgen voor voldoende rust en voor bescherming tegen bijvoorbeeld predatoren, verdrinking en doorvallen door een schoorsteen;
- Nemen van maatregelen om verkeersslachtoffers onder steenuilen te voorkomen. De maatregelen kunnen bijvoorbeeld gericht zijn op het beperken van de intensiteit of de snelheid van het verkeer;
- De herstelmaatregelen worden getroffen binnen een straal van 200 meter van de (potentiële) nestplaats, maar niet binnen het territorium van een ander broedpaar;
- Realiseren van voldoende geschikt leefgebied voor evenveel vervangende territoria als er verloren gaan;
- De maatregelen moeten tijdig gerealiseerd zijn om te kunnen functioneren;
- Het effect van de te nemen maatregelen moet duurzaam genoeg zijn;
- De effectiviteit van de maatregelen moeten gemonitord worden.

Het is van belang om het voornemen gefaseerd uit te voeren. Vanuit de delen die gehandhaafd blijven, heeft de populatie de mogelijkheid te herstellen na een tijdelijke achteruitgang veroorzaakt door de activiteiten. Hierdoor kunnen de populaties verhuizen naar andere vrije gebieden in de directe omgeving, voor zover die de juiste kwaliteit hebben (gekregen). Van belang is dat er leefgebied en voldoende verblijfplaatsen functioneel blijven. Het veroorzaken van een tijdelijke achteruitgang van de populatie is juridisch gezien zonder ontheffing niet toegestaan. Het faseren van de activiteiten in ruimte en tijd is per project maatwerk. Aanbevolen wordt dit in een compensatieplan/activiteitenplan vast te stellen. Er moet altijd een deskundige op het gebied van steenuilen worden ingeschakeld. Monitoring van het effect van de genomen maatregelen kan aan de orde zijn.

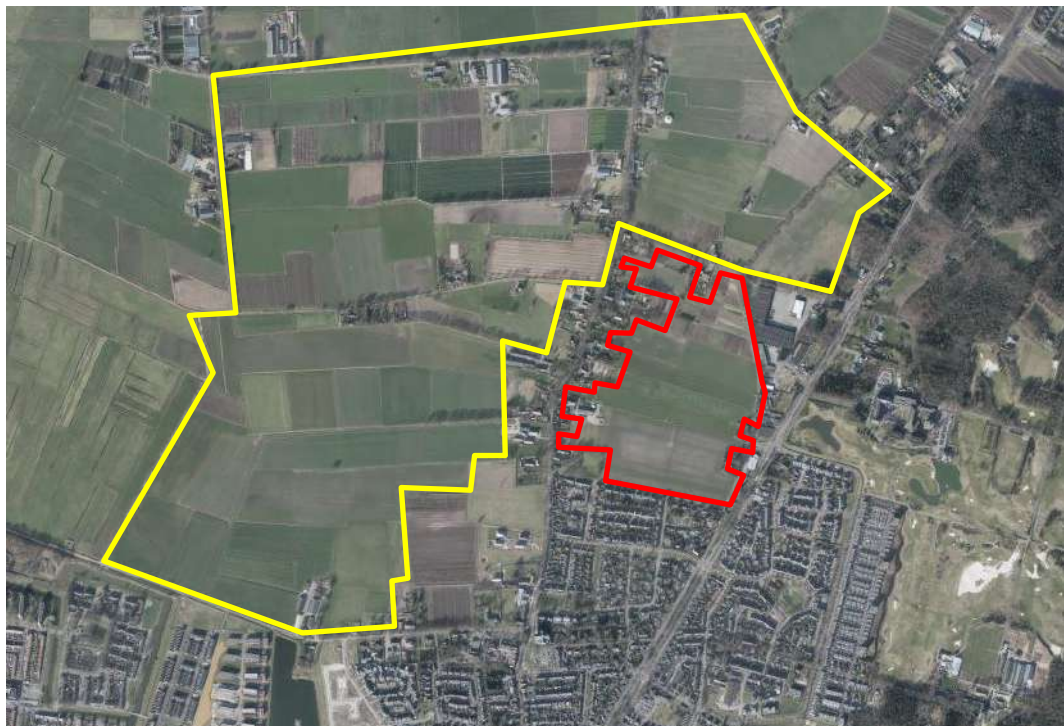
5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Het voornemen heeft geen effect op de rondom het plangebied aanwezige nestkasten van de kerkuil. Het plangebied vormt een klein onderdeel van het leefgebied van de kerkuil, significant verlies van leefgebied van de kerkuil is uitgesloten.

Er zijn in en rondom het plangebied meerdere territoria van de steenuil vastgesteld. Het verlies van leefgebied, met name aan de noordelijke, westelijke en noordwestelijke kant, leidt tot verlies van essentieel leefgebied voor de steenuil. Door het verlies van essentieel leefgebied kunnen de rondom het plangebied aanwezige nestkasten ongeschikt raken.

Ter compensatie van het verlies van essentieel leefgebied van de steenuil dient er nieuw leefgebied geschikt te worden gemaakt voor de steenuil. Het plaatsen van nieuwe nestkasten in de buurt van het nieuwe leefgebied is ook noodzakelijk. Na het uitvoeren dient er een gewenningsperiode aangehouden te worden. Het wordt aanbevolen om een compensatieplan/effectenplan op te stellen.

6 Bronnen

BIJ12, 2017a. De Kerkuil *Tyto alba*. Versie 1.0, 2017.

BIJ12, 2017b. De Steenuil *Athene noctua*. Versie 1.0, 2017

Overig

NDFF

West-Brabantse Vogelwerkgroep

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

E. michel.braad@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2017

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar worden
gemaakt door middel van druk, fotokopie,
elektronisch of op welke wijze dan ook,
zonder schriftelijke toestemming van de
auteurs.